

Afdækning af litteracitet

.....
Tekst- og opgavesamling B

Albansk

.....

Til elever, der læser og skriver på
albansk som stærkeste sprog

Introduktion

Denne tekst- og opgavesamling anvendes sammen med samtaleark, Spor B.

Tekst- og opgavesamlingen indeholder **tre tekster**:

- Tekst 1: Løven og ræven
- Tekst 2: Skorpionen – et spindeldyr med brod
- Tekst 3: Søvn

Materialet til hver tekst består af **tre dele**:

1. Selve teksten
2. Elevens svarark med spørgsmål til teksten
3. Rettevejledning til tekstens spørgsmål.

Information om **valg af tekst** til eleven finder du i **samtaleark B**.

Anvendelse af tekst- og opgavesamling

Print tekst, elevens svarark og rettevejledning enkelt-sidet og i farver. Giv eleven teksten og elevens svarark og hav selv rettevejledningen liggende foran dig, mens eleven læser teksten og løser opgaverne, så du løbende kan notere elevens svar.

Giv gerne tolken kopier af tekster og elevens svarark, både på dansk og på elevens sprog.

Instruktionerne til, hvordan du gennemfører opgaverne i forbindelse med teksterne, finder du i samtalearket til Spor B.

Skriv elevens svar på opgaverne i dette materiale. Vær opmærksom på, at svarfelterne, f.eks. "Ja" og "Nej", kommer i en anden rækkefølge på elevens svarark, hvis der er tale om et sprog med læseretning fra højre til venstre.

Om oversættelserne

I nogle tilfælde bruges forskellige variationer af det samme sprogs skriftsprog i forskellige lande eller i forskellige

dele af et land. Hvis der findes et officielt standardskriftsprog, er dette anvendt i oversættelserne af de tre tekster.

Tekst 1: "Løven og ræven"**Luani dhe dhelpra**

Luani ishte shtrirë në shpellën e vet.

Ai rrinte i shtrirë aty, ditën dhe natën.

Dëgjoheshin vetëm ulërime të vogla e të molisura nga ai.

– Ai është i sëmurë, menduan shtazët, dhe ju vinte keq për të.

Ata filluan të hynë në shpellën e luanit me dhurata të vogla.

Por, dhelpra nuk hynte brenda.

Luani e pyeti me zë të butë:

– Pse nuk vjen ti, miku im? Të gjithë të tjerët kanë qenë këtu.

– Unë mendoja të vi, tha dhelpra, por unë pashë gjurmët e këmbëve dhe u frikësova. Të gjitha gjurmët hynin brenda në shpellën tënde, por asnjë gjurmë nuk dilte nga shpella. Prandaj mendova të rri jashtë.

Billede: I-K. Eriksson.

Tekst: K. Aronsson & S. Ottosson, Min läsebok. 1993. Bearbejdet.

Tekst 1: "Løven og ræven" - Elevens svarark**Pyetjet për "Luanin dhe dhelprën"****Përgjigju Po ose Jo në këto pyetje për tekst.**

Po Jo

1. A ishte luani në shpellën e vet gjithë kohën?
2. A hyri dhelpra brenda te luani?
3. A i dha dhelpra luanit dhurata?
4. A i kishte ngrënë luani shtazët e tjera?

Në këto pyetje përgjigjesh me gojë.

5. A mund të tregosh shkurt me fjalët e tua, se për çka flitet në tekst?
6. A beson ti se luani ishte i sëmurë? A mund të tregosh, si mendon atëherë?
7. A ishte dhelpra më e zgjuar se sa shtazët e tjera? A mund të tregosh, si mendon atëherë?
8. A beson se mund të mësosh diçka nga ky tregim? A mund të tregosh, si mendon atëherë?

Tekst 1: "Løven og ræven" - Rettevejledning

Teksttype: Skønlitterær, fortællende tekst (fabel).

Billedet kan fremme fortolkningen af den implicite information i teksten. For at forstå historien, må læseren være i stand til at læse mellem linjerne. Fablens morale udtrykkes ikke i teksten.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Var løven i sin grotte hele tiden?	X		☐	☐
2	På linjerne	Gik ræven ind til løven?		X	☐	☐
3	Mellem linjerne	Gav ræven løven gaver?		X	☐	☐
4	Mellem linjerne	Havde løven ædt de andre dyr?	X		☐	☐

Kommentarer:

Genfortælling

5. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Åbne spørgsmål

Formålet med de åbne spørgsmål er at afdække elevens evne til at argumentere ud fra teksten. Hvis eleven ikke selv motiverer sit svar, er det vigtigt at stille opfølgende spørgsmål.

Spørgsmålene stilles og besvares mundtligt.

6. (Mellem linjerne) Tror du, at løven var syg? Hvordan kom du frem til det?

Kommentarer:

7. (Mellem linjerne) Var ræven klogere end de andre dyr? Kan du fortælle, hvordan du kom frem til det?

Kommentarer:

8. Tror du, man kan lære noget af den her fortælling? Kan du fortælle, hvordan du kom frem til det?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål bag linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning:

Tekst 2: "Skorpionen - et spindeldyr med brod"

Akrepi – shtazë merimangë me thumb

Nuk është ndonjë ide e mirë të shkosh dhe të prekësh me gishta në vrima të vogla në mure dhe në mes të gurëve, në zonat e ngrohta. Duhet, po ashtu, t'i shkundësh këpucët, nëse ato kanë qëndruar një çast të gjatë, pa i mbath ato. Ato, ndoshta nuk janë më fare të zbrazëta. Sepse akrepit nuk i pëlqen drita, por rri gjatë ditës dhe ngjeshët në vrima dhe në hapësira të tjera të errëta. Akrepat jetojnë në vendet e ngrohta, në gjithë botën, por rrallëherë i shohim ata.

Pickon për vdekje prenë e vet

Akrepat mund të jenë shumë helmues, edhe pse shumica e llojeve, nuk janë vdekjeprurëse për njerëzit. Ata bëhen nga një deri në njëzetë centimetra të gjatë, varësisht se cili lloj është, por të gjithë e kanë një thumb helmues në maje të bishtit. Kur një akrep do të mbys një pre, e lakon lartë bishtin mbi shpinë dhe e pickon prenë, të cilën e mban me kthetrat. Një akrep i frikësuar rrotullohet shpejtë, që tërë kohën të drejtoj thumbin kah armiku.

Akrepi gjuan natën, merimanga të mëdha dhe kandrra të tjera të vogla. Ata kërkojnë me kthetrat, e kapinë prenë e tyre dhe e mbysin me thumbin helmues.

Fotografi: Wikimedia Commons.
Tekst: K. Åström, Boken om världen. 2001.

Tekst 2: "Skorpionen - et spindeldyr med brod" - Elevens svarark**Pyetje për "Akrepin"****Përgjigju Po ose Jo në këto pyetje për tekstin.**

Po Jo

1. A i pëlqen akrepit terri?
2. A munden të gjithë akrepat të mbysin njerëzit?
3. A janë të gjitha llojet e akrepave njësoj të mëdhenj?
4. A e gjuan akrepi prenë e vet me kthetrat?

Në këto pyetje përgjigjesh me gojë.

5. A mund të tregosh shkurt me fjalët e tua, se për çka flitet në tekst?
6. Në tekstin për akrepin thuhet se duhet shkundur këpucët. Pse beson ti se duhet të bësh këtë? A mund të tregosh, si mendon atëherë?

Tekst 2: "Skorpionen - et spindelyr med brod" - Rettevejledning

Teksttype: Beskrivende faktatekst.

Billedet kan skabe en vis forforståelse. Informationen i teksten er primært udtrykt eksplicit, men det kræver, at elever læser mellem linjerne for at kunne besvare de åbne spørgsmål. Teksten indeholder nogle emnespecifikke ord.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Kan skorpioner lide mørke?	X		☐	☐
2	På linjerne	Kan alle skorpioner slå mennesker ihjel?		X	☐	☐
3	På linjerne	Er alle skorpionarter lige store?		X	☐	☐
4	På linjerne	Fanger skorpionen sit bytte med klørerne?	X		☐	☐

Kommentarer:

Spørgsmålene 5-6 stilles og besvares mundtligt.

Genfortælling

5. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Åbent spørgsmål

Formålet med det åbne spørgsmål er at afdække elevens evne til at argumentere ud fra teksten. Hvis eleven ikke selv motiverer sit svar, er det vigtigt at stille opfølgende spørgsmål.

6. (Mellem linjerne) I teksten om skorpionen står der, at man bør ryste sine sko. Hvorfor tror du, at man bør gøre det? Kan du fortælle, hvorfor du tror det?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning:

Tekst 3: "Søvn"

Gjumi

Të gjithë kanë nevojë të flenë, si njerëzit ashtu edhe shtazët. Po, pse? As hulumtuesit nuk kanë përgjigje për këtë. Apo, çfarë ndodhë kur ne flemë. Por, që ne kemi nevojë të flemë – për këtë nuk ka asnjë dyshim. Pa gjumë vdesim.

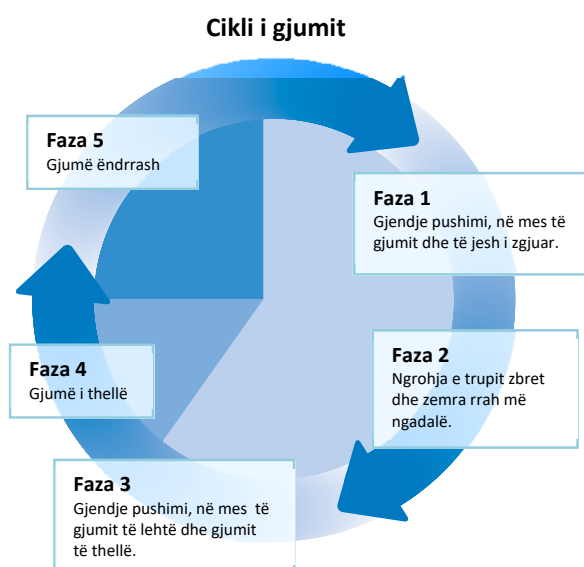
Gjumi është një lloj pushimi. Edhe pse, ti nuk e vëren se çka ndodhë rreth e përçark teje. Në njëfarë mënyre mund të thuhet, se ti je i alivanosur kur fle. Por, jo aq thellë, sa që të mos mund të zgjohesh.

Cikli i gjumit

Gjumi bëhet në cikle të përsëritura, të cilat janë përafërsisht 90 minuta të gjata. Çdo cikël i gjumit përbëhet nga pesë faza, shih diagramin për ciklin e gjumit.

Gjumë ëndrrash dhe gjumë i thellë

Faza e pestë quhet gjumë ëndrrash. Sytë atëherë lëvizin shpejtë dhe është atëherë në ëndërrimë. Gjumi i ëndrrave është sipërfaqësor, kjo do të thotë, se ne nuk flemë thellë. Gjumi i ëndrrave përsëritet çdo 90 minuta dhe ky vazhdon afërsisht, një të katërtën e periudhës tonë të gjumit. Një fazë tjetër, është gjumi i thellë. Është atëherë kur trupi përtërihet dhe ne bëhemi më të mirë, për të mësuar gjëra të reja. Gjatë gjumit të thellë forcohen njohuritë, ashtu që në mendjen tonë nguliten më lehtë.

Kompensimi i gjumit

Nëse një natë je i zgjuar tepër vonë, është e lehtë të besohet, se ti ke nevojë të flesh natën tjetër, dyfishin e kohës. Por, kjo nuk qëndron ashtu. Trupi është goxha i aftë të kompensoj gjumin e humbur. Kur ti fle pak, ti e kompenson atë, duke fjetur më thellë.

Tekst 3: "Søvn" - Elevens svarark

Pyetje për "Gjumin"

Cilat thënie përputhen, me atë çfarë shkruhet për gjumin në tekst?
Vë një kryq në katror, për Po ose Jo, pas secilës thënie.

Po Jo

1. Hulumtuesit e dinë, pse njeriu ka nevojë për gjumë.
2. Gjatë gjumit të ëndrrave, fle lehtë.
3. Ne ëndërrojmë, pjesën më të madhe të natës.
4. Është më lehtë të zgjohesh para gjumit të ëndrrës se sa pas gjumit të ëndrrës.

Vazhdo me fjalinë duke vënë kryq në katror për atë përgjigje që ti beson se është e saktë.
Ti duhet të vësh vetëm një kryq.

5. Nëse ke fjetur tepër pak, një ose dy net...

- A A ke nevojë të flesh dyfishin më shumë natën tjetër, për të kompensuar gjumin?
- B A mund ta kompensoj këtë trupi, duke fjetur më thellë, natën tjetër?
- C A duhet të shkosh e të biesh të flesh shumë më herët mbrëmjen tjetër, për të kompensuar gjumin e humbur?

Në këtë pyetje përgjigjesh me gojë.

6. A mund të tregosh shkurt me fjalët e tua, se për çka flitet në tekst?

Tekst 3: "Søvn" - Rettevejledning

Teksttype: Forklarende faktatekst.

Diagrammet viser søvncyklussens forløb og fordelingen mellem de forskellige søvnstadier. Teksten indeholder flere emnespecifikke ord. Teksten kan forstås uden diagrammet, men spørgsmål 3 og 4 kræver, at eleven kan læse diagrammet og drage en konklusion på baggrund af informationen.

Lukkede spørgsmål

Eleven svarer ved at krydse af i sit svarark.

Læseproces		Spørgsmål til eleven	Facit		Elevens svar	
			Ja	Nej	Ja	Nej
1	På linjerne	Forskere ved, hvorfor mennesker har brug for søvn		X	☐	☐
2	På linjerne	Under drømmesøvnen sover man overfladisk	X		☐	☐
3	På linjerne	Vi drømmer størstedelen af natten		X	☐	☐
4	Mellem linjerne	Det er lettere at blive vækket før drømmesøvnen end efter drømmesøvnen		X	☐	☐
5	På linjerne	Hvis man har sovet for lidt en eller to nætter...				
		A. har man brug for at sove dobbelt så meget den næste nat, for at indhente søvnen.				☐
		B. kan kroppen kompensere for det ved at sove dybere den næste nat.		X		☐
		C. må man gå i seng ekstra tidligt den næste aften, for at indhente den tabte søvn.				☐

Kommentarer:

Genfortælling

Spørgsmål 6 stilles og besvares mundtligt.

6. Kan du, med dine egne ord, kort fortælle, hvad teksten handler om?

Kommentarer:

Opgørelse

Eleven viser forståelse for tekstens indhold ved at:	Ja	Delvist	Nej
Svare på spørgsmål på linjerne	☐	☐	☐
Svare på spørgsmål mellem linjerne	☐	☐	☐
Genfortælle hovedtræk	☐	☐	☐
Ræsonnere og motivere egne holdninger til teksten	☐	☐	☐
Afvejet bedømmelse:	Ja	Delvist	Nej
Samlet set viser eleven grundlæggende forståelse for teksten	☐	☐	☐

Øvrige kommentarer om elevens læsning: